

Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zijn de tijden!

Preek Nieuwjaarsochtend 1 januari 2023

Vooraf bij het kinderverhaal:

Wij hebben van een prachtige klokje in huis, familiestuk.

Hij hing vroeger in het huis van mijn oma maar hij staat stil.

Dat tikken van die klok. Ik kan dat niet meer zo goed hebben. Ik word er nerveus van. Jullie ook? Anderzijds, het kan het ook rustgevend zijn.

In de gang bij mijn ouders hing een grote klok die ook bij mijn grootouders vandaan kwam. En die klok staat 10 minuten voor!

Blijkbaar stamt dan nog uit de familietijd dat mijn oma meisje was hier op de Hoek in Oud Vlissingen. En als de klok dan sloeg, was het tijd om naar de kerk te gaan en was je precies op tijd.

Groot was mijn verbazing dat ik op huisbezoek merkte: dat er nog families zijn waar de klok ook 10 minuten te vroeg staat? Ja!

Tijd. Wat is tijd?

Als het gaat over tijd spreekt de Bijbel met twee woorden. Het eerste woord is chronos. Chronos is wat we meten met een chronometer.

Chronos is de tijd die onverbiddelijk weg tikt in seconden, minuten, uren.

Chronos is de tijd in de agenda.

Het tweede woord is kairos. Kairos gaat niet over de hoeveelheid tijd.

Maar over de kwaliteit ervan. Kairos is de geschikte tijd, het juiste moment.

Kairos is tijd met een bestemming, een bedoeling.

Het moment dat er iets wezenlijks, iets kostbaars gebeurt.

Bij Kairos gaat het niet om doen of hebben maar over zijn.

Preek:

Wat is tijd?

Ik draag geen horloge. Zoals ik het tikken van een klok niet verdraag zo kan ik ook niet veel oorbellen, ringen of kettingen en zeker geen polshorloges verdragen.

Maar: regelmatig zeg ik als iemand mij aanspreekt: Ik heb geen horloge, dus ik heb alle tijd! Dan zie je een lach, een verbazing maar ook direct het relatieve van een klok. Wat worden we toch opgejaagd om overal op tijd te zijn.

Maar, zeker in gesprek, vergeet ik die kloktijd.

Dat is namelijk een andere tijd. Dan is het tijd om te luisteren en om er te zijn voor elkaar. Dat is het verschil tussen Chrono-tijd, de klok en Kairos, het moment dat je vult met een werkwoord.

Het is tijd om zoals Prediker het zegt, het is tijd om lief te hebben, om op te staan. Om te reageren of om nog bewust even te slapen.

Wat is tijd?

Tijd is een wonderlijk iets, waar je als mens maar moeilijk grip op krijgt.

We proberen dat wel door de tijd te meten met een klok.

De chronos tijd die we meten met een chronometer.

Een dag verdelen we in 24 uur, een uur telt 60 minuten. Er zit dus iets objectiefs, iets meetbaars aan tijd. Je hebt in principe elke dag dezelfde hoeveelheid tijd.

Toch beleven we de tijd vaak heel anders.

Soms lijkt het wel alsof de klok soms trager tikt dan ooit.

Als je wacht op je cijfers van je examen, in de wachtkamer bij de dokter.. de tijd tikt zo traag. Maar veel vaker hebben we het gevoel dat de tijd zomaar wegglijdt als zand door onze vingers. Terugkijkend zeggen we vaak: het is echt voorbijgevlogen.

Tijd, wie ben je, wat wil je ?

Je laat ons in je rusten én we worden door je opgezweept.

Je geeft ruimte voor ontspanning én je bent een dictator die ons de wet leest met je klokkentijd. Tijd, wat wil je toch van ons?

Je bent tijdrovend, tijd-verspillend en er zijn er die beweren dat geld jouw kwaliteit bepaalt, time is money. Je gaat zo snel tijd, dat je in luttele seconden miljarden aan flitskapitaal de wereld rond jaagt.

Beste tijd, eigenlijk zouden we je een halt moeten toeroepen, maar je bent de slechtste raadgever op je eigen gebied. We willen onder jouw juk vandaan tijd, en daarom roepen we op deze Nieuwsjaarsdag de hulp in van een paar tijdgidsen.

Als eerste dus kerkvader Augustinus. We herkennen ons in hem als hij in zijn Belijdenissen schrijft: Want wat is de tijd? Wie zou dat gemakkelijk en kort uit kunnen leggen? Wie zou het zo kunnen begrijpen, dat hij er zelfs maar in zijn denken een woord over kon uitbrengen?

Wat is de tijd? Als iemand het me vraagt, dan weet ik het; als ik het wil uitleggen aan iemand die me ernaar vraagt, dan weet ik het niet.

Een paar jaar geleden schreef de filosoof Joke Hermsen een boek met als titel 'Stil de tijd!'. Ondertitel: pleidooi voor een langzame toekomst.

Ze leert ons om kritisch naar de tijd te kijken.

Op de titelpagina zie je een bekend fragment uit een film met Charlie Chaplin waarin hij vermorzeld, vernalen wordt door radars van een machine zoals je die in elke klok terugvindt. De film en ook het boek vormen een aanklacht tegen onze Westerse tijdsbeleving van de klok die ons verpletterd. We raken onszelf kwijt.

Hoe vaak horen we onszelf niet zeggen: daar heb ik geen tijd voor!

Joke Hermsen is als filosoof op zoek naar hoe ze dat opgejaagd zijn door de tijd kan veranderen en ze is op zoek naar innerlijke tijd. Ze wil als het ware ónder de tijd komen, die stil leggen, eraan ontsnappen om opnieuw een vrij mens te worden.

Maar kan een mens zichzelf aan zijn eigen haren uit het moeras van de tijd trekken?
Lukt het jou en mij om zonder hulp van Bovenaf onder de tijd uit te komen?
De filosofie kan ons niet verder helpen dan enkel zien wat er gebeurt en beschrijven
wat er gebeurt.

En dat is interessant die geschiedenis van tijd.
Het hangt samen met onze technische vooruitgang en ontwikkeling.
De trein zorgde dat we plotseling overal dezelfde tijd moesten kennen.
Maar ook sinds we de tijd meten, wordt het werk in uren, ja in minuten uitgedrukt.
Vanaf het moment dat we arbeid met de klok gingen meten, begon tijd het loonzakje
te bepalen. Op tijd moest je besparen, door harder te werken.
Leuk voor managers: slecht voor de kwaliteit van het Kairos moment.
Hoe meer geld een rol gaat spelen, hoe meer de chronometer onze tijd bepaald.
Zo is ook de tijdsdruk groter geworden en sterk gecommmercialiseerd.
We leven in een tijd van technostress, digibesitas, schermverslaving, noem het hoe
je wil. Het is ontzettend moeilijk voor ons om de hele dag door aan de verleidingen te
weerstaan die achter de schermen van telefoons en laptops schuilen.
Het is dé uitdaging van deze tijd, omdat het zo verslavend is,

Nog even terug naar Augustinus. En daarom zeg ik, broeders en zusters: bid zoveel
u kunt. Er is een overvloed aan slechte dingen en dat heeft God zelf toegelaten.
Was er maar geen overvloed aan slechte mensen, dan zou er ook geen overvloed
zijn aan slechte dingen.
Het zijn slechte tijden! Het zijn moeilijke tijden! Dat zeggen de mensen tenminste.
Laten we liever goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed.
Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zijn de tijden.

Zoals wij zijn, zijn de tijden. Dat is een zin om vaak te herhalen en te herkauwen.
Zoals wij zijn, zijn de tijden.
Met de uitspraak 'wij zijn de tijden' springt Augustinus als het ware uit de filosofie, en
schrikken wij zelf op alsof we een klok hebben horen slaan.
Met 'wij zijn de tijden' wordt hij concreet en praktisch.
Wij, dat zijn jij en ik hier op deze Nieuwjaarsochtend bijeen.
Op dit uur, in dit dorp, in deze provincie, hier gebeurt het.
We zweven en zwijmelen niet in ruimte en tijd, we leven hier en nu. Wij, concrete
mensen, met onze zorgen, met onze verlangens, met onze onmacht én onze
vreugden. Wij, te midden van onze medemensen, in een verward Nederland met veel
vragen over onze samenleving, over de zorg, de toekomst, de vrede... Wij leven
hier en nu!

Jij bent de tijd en ik, hier en nu - in een concrete verhouding tot de mensen en de
dingen om ons heen. Met 'wij zijn de tijd' staan we midden in de menselijke
geschiedenis van genade én ongenade
Hier en nu komt het er op aan. Welke keuzes maken wij?
En waarom maken we de keuzes die we maken? Veel vragen, weinig antwoorden.
Zo verging het Augustinus ook. Hij had alle filosofieën van zijn tijd verkend, hij was
alle ideologieën uit zijn dagen bij langs geweest.
Totdat hij geroepen werd, wérd! Het overkwam hem!
Ik ga niet in op dit beroemde verhaal, maar aan het eind ervan zien we een man die
bóven zichzelf werd uitgetild om ónder zijn leef-tijd en de tijdgeest te komen.

Bij zichzelf vandaan ontdekte hij zichzelf als ten diepste aangelegd op iemand anders. En hij ging opnieuw lezen in het Boek, de Bijbel. Tolle, lege - neem en lees - hoorde hij uit een geheime verte. Het boek werd zijn levensboek, zijn levensader, het fundament van zijn kerk. Niet om de letters en de zinnen zelf, maar omdat nu 'de tijd' een middelpunt, een midden, een middelaar kreeg, Christus zelf.

Deze Mens naar Gods hart vulde voortaan zijn tijdsbeleving, werd zijn vertrek- en oriëntatiepunt. Er was een revolutie door zijn leven getrokken. Net als Christus had Augustinus te horen gekregen, you are the Beloved. Jij, hier en nu, jij hier deze ochtend, je bent oneindig geliefd en gewild, je wordt vol genade bemind en getroost. Kom, sta nu op, doe recht.

Een derde en laatste gids door ons tijdsdenken is Henri Nouwen. Hij schrijft in zijn dagboek: 'Het is vandaag de zevende januari 1990 en ik ben in Lourdes. Enkele weken geleden was ik ervan overtuigd dat ik naar Berlijn moest gaan om de radicale veranderingen te ervaren die bij het begin van dit nieuwe decennium plaatsgrijpen in Europa. Ik ben niet gegaan. Waarom weet ik niet precies, maar toen ik aandachtig luisterde naar mijn innerlijke stem, wist ik dat ik mij ver moest houden van het gewoel van de massa, van luidruchtige debatten en grote politieke bewegingen. Het volgende decennium zal het aanschijn van onze planeet drastisch veranderen. De vraag die ik mij stelde was: hoe moet ik dat decennium beleven?'

Zijn vrienden springen in de tijd ze willen dáár in Berlijn zijn. Maar Henry Nouwen springt uit de tijd. Hij wil aan het dictaat van de tijd ontkomen om vanuit een ánder perspectief de tijd en de actualiteit van de geschiedenis te beschouwen. Vanuit een ander perspectief, vanuit het zoeven genoemde middelpunt. Dát middelpunt bepaalt voor hem de tijd.

Hij bedoelt letterlijk Christus zelf. 'Op dit moment in de geschiedenis - de mijne en die van de wereld - moet ik doordringen tot de kern van mijn wezen: daar waar de tijd de eeuwigheid raakt, waar aarde en hemel elkaar ontmoeten, waar Gods woord mens wordt, waar dood en onsterfelijkheid elkaar omhelzen.'

Henri Nouwen was al vaker 'uit de tijd gesprongen' door bijvoorbeeld zeven maanden in een trappistenklooster te verblijven.

Hij wil zijn tijd stilzetten door monnik met de monniken te worden, hij wil ónder de dicterende klokkentijd komen door de dagelijkse ge-tijden te vieren, om al doende God de ruimte te geven hem te ontmoeten.

Hij schrijft: Jezus moet steeds meer het middelpunt van mijn leven vormen. 'Als je me op de man af zou vragen: "Wat betekent het voor jou geestelijk te leven?", dan zou ik antwoorden: "Leven met Jezus in het centrum."'

'De tijd' heeft een midden gekregen.

We zien dat in de bijbel dat de tijd als het ware wordt stil gelegd in het sabbatsgebod. Zes dagen werken, maar op de zevende dag rusten.

De zevende dag bepaalt en richt in feite álle dagen.

De sabbat is een geschenk in de tijd om ónder de tijd te komen, 'de tijd' die ons eronder wil houden en neerdrukt.

Zes dagen mag je ploeteren en werken maar op de zevende dag moet je 'staken' zo staat het er. God stáakte. De sabbat is een stakingsdag want de sabbat is bedoeld om op te leven. Stop de tijd!

De zondag is een prachtige start voor dit nieuwe Jaar!
Een dag van rust en staken van alles wat moet.
Een tijd voor Kairos in plaats van de chronometer.
Daar is de mens voor geschapen!

Stop de tijd!

We laten ons te vaak leiden door de klok van chronos en zijn te weinig bezig met Prediker: voor alles is een tijd.

Vandaag wensen we elkaar gelukkig nieuwjaar en we kijken eens naar de 'tijd'.
Wat is tijd? Wat brengt daarin redding? Wat bevrijding?

Ach het wordt nooit wat met die wereld.

Ach, de mensen zijn slecht en zullen slecht blijven.

Ach begrijp me goed, niet onaardig bedoeld hoor, maar religie, geloof, God, dat is niks voor mij. Cynisme voert de boventoon en de klaagcultuur drijft ons naar populistten.

En dan horen we over eeuwen van woestijn Augustinus zeggen:

Daarom zeg ik, broeders en zusters: bid zoveel u kunt.

Was er maar geen overvloed aan slechte mensen, dan zou er ook geen overvloed zijn aan slechte dingen. Het zijn slechte tijden! Het zijn moeilijke tijden!

Dat zeggen de mensen tenminste. Laten we liever goed leven, dan worden de tijden vanzelf goed. Wij zijn de tijden. Zoals wij zijn, zijn de tijden.

Er is iemand die vraag of ik mee wil doen.

Of ik tijd wil maken om cynisme tegen te gaan.

Om mensen vrolijk en blij te maken, om te zeggen dat ze geliefd zijn.

Of ik me niet meer zo wil verliezen in de tijd, maar zélf tijd wil worden, samen met anderen, ten dienste van gewonde en kwetsbare mensen. De tijd is niet leeg en abstract is, maar gevuld, een tijd vol liefde.

Wij krijgen een jaar lang een lege agenda zodat we de tijd kunnen nemen om tijd voor elkaar te maken.

Om tijd voor Gods schepping te maken. Om op te leven.

Om te ervaren dat we geliefde mensenkinderen zijn.

Wij zijn de tijd en zoals wij zijn, zijn de tijden

Amen